

ผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ:
กรณีศึกษาหลวงพ่อดัง วัดบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Elderly Prototype Based on Buddhist Way:
A Case Study of Loung Por Wat Bang Bed
in Prachuap Khiri Khan Province

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ (Phramaha Krisada Kittisophano)¹
พระมหาสุนันท์ สุนนโท (Phramaha Sunun Sunundho)
พระปลัดระพิน พุทธิสารโ (Phrapalad Raphin Buddhiso)
ประเสริฐ ธิลาว (Prasert Thilao)
สุภัทรชัย สีสะใบ (Suphattharachai Sisabai)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาผู้สูงอายุต้นแบบตามแนวพุทธ กรณีศึกษาหลวงพ่อดัง วัดบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ และการลงพื้นที่กรณีศึกษาจริง ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา มีหลักคิดตามแนวพระพุทธศาสนา ในเรื่องไตรลักษณ์ ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต สัจจะ ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงความจริงของชีวิตและโลกธรรม โดยในบทความนี้ศึกษาถึงความเป็นผู้สูงอายุของหลวงพ่อดัง วัดบางเบ็ด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาและเป็นผู้สูงอายุต้นแบบที่มีวัตรปฏิบัติมุ่งมั่นในกิจและสิ่งที่ทำ คือการศึกษา เพื่อเป็นต้นแบบให้กับคนอื่น ๆ ในกรณีที่ไม่มีใครแก่เกินเรียน ด้วยความอดทนเป็นเวลากว่า 8 ปี จากการเดินทางเป็นระยะทางไปกลับกว่า 800 กิโลเมตร ในการเดินทางในแต่ละครั้งจากการศึกษาตั้งแต่หลักสูตรก่อนปริญญาตรี จนกระทั่งถึงระดับปริญญาเอกในปัจจุบัน รวมทั้งมุ่งมั่นที่จะนำความรู้ไปพัฒนาคนอื่น ๆ ในฐานะเจ้าอาวาส เพื่อสร้างศาสนทายาทตามกรอบการวิจัยที่กำลังทำในระดับดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้ได้ศาสนทายาทสืบต่อและรักษาพระพุทธศาสนาต่อไป

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุต้นแบบ, วัดบางเบ็ด, จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This article aims to study the elderly Buddhist model in a case study of Luang Por Wat Bang Bed in Prachuap Khiri Khan province. Documentary study, related research, interview and field studies were used for data collection. Results indicated that the elderly based on Buddhist way has followed a great deal of thought in the truth, the change of life, truth, and the truth of life that cannot be changed. This article studied the elderly status of Luang Por Wat Bang Bed in Prachuap Khiri Khan province. As an elderly Buddhist monk who is committed to education as a model for others through the image of education or in the motto that no one is too old to learn, he is being a good role of model for others with patience for eighth years to study for more than 800 miles per each trip in order to study from bachelor degree until doctoral degree. It is committed to gain knowledge to develop other people through the temple as the abbot including religious followers who are ready to succeed and maintain the age of Buddhism.

Keywords: Elderly Prototype, Luang Por Wat Bang Bed, Prachuap Khiri Khan Province

บทนำ

จากการที่ได้ลงพื้นที่ไปสำรวจพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมปฐมนิเทศนิสิตของหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 ที่วัดบางเบ็ด อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเป้าหมายคือต้องไปพบเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสเป็นนิสิตหลักสูตรการจัดการเชิงพุทธระดับปริญญาเอก ในวัย 73 ปี ที่ถือว่าเป็นผู้สูงอายุและมีประสบการณ์ชีวิตที่ยาวนาน และชื่อเรียกของท่านคือหลวงพ่อกำนัน หลวงพ่อบางเบ็ด หรือหลวงพ่อบรรยงค์ ซึ่งในบทความนี้จะเขียนถึงท่านในฐานะที่ท่านเป็นผู้สูงอายุ เป็นพระ และเป็นผู้เรียนหนังสือ ที่อาจเรียกได้ว่าเรียนรู้ตลอดชีวิต และที่สำคัญเป็นการสร้างตัวอย่าง ความเป็นต้นแบบผ่านการทำให้ดู สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า “ร้อยหมื่นพันคำไม่เท่าหนึ่งทำให้ดู” ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ยถาวาที ตถากาโร - พูดสอนอย่างไร ทำอย่างนั้น” ซึ่งถอดความได้ว่าเป็นผู้ทำให้เห็นด้วยภาพเชิงประจักษ์ เป็นการปฏิบัติธรรมด้วยการลงมือทำ ในส่วนชั้นธรรม ความอดทน ผ่านการทำให้เป็นแบบอย่างด้วยตัวเอง

บทความนี้จึงเป็นประวัติชีวิตประวัติศึกษา เพื่อสดุดีความเป็นผู้สูงอายุหลวงพ่อบางเบ็ด ในความเป็นต้นแบบทั้งดงามและควรค่าแก่การจดจำ ชีวิตไม่ยาว แต่ความทรงจำนั้นยาว วิธีการสร้างความทรงจำ คือการบันทึก แบ่งปันเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่น จาก

เรื่องต้นแบบ หรือการปฏิบัติตนที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุ เข้าทำนองแก่อายมีค่าชราอย่างมีสุข ไม่ได้แก่เพราะกินข้าว เฒ่าเพราะอยู่นานอย่างที่เป็นคำล้อเลียนเชิงสัพยอก ดังที่เคยได้ยินหรือคุ้นหูบ่อยๆ จากที่ได้เดินทางและไปสัมผัสพื้นที่วัดบางเบิด เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และกิจกรรมปฐมนิเทศรับน้องนิสิตหลักสูตรดุสิตบัณฑิต กจพ 8 ระหว่างวันที่ 29-31 ตุลาคม 2561 ได้สัมผัสพื้นที่จริง วิธีการเดินทาง ทำให้ทราบว่า หลวงพ่อวัดบางเบิดมีความพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเทต่อสิ่งที่ทำคือ “การศึกษา” สู้กับอุปสรรคด้วยศรัทธา ว่าทำได้ เป็นผู้มีความกล้าแข็งของผู้สูงอายุคนหนึ่ง การที่มนุษย์หรือคนหนึ่งๆ จะสามารถทำอะไรหรือพัฒนาตัวเองได้ จะต้องอาศัยปัจจัยหรือส่วนสนับสนุนในหลายๆ อย่างด้วยกัน สิ่งที่จะนำมาเขียนเล่าจึงอยากสะท้อนคิดความเป็นผู้สูงอายุต้นแบบ ที่ไม่ได้เป็นผู้ป่วยติดเตียง ไม่ได้เป็นผู้สูงอายุที่สิ้นอายุขัย แต่เป็นผู้สูงอายุที่สร้างความพร้อมในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แม้ปลายทางจะมีความตายเป็น “หมุดหมาย” แต่ก็ยังเพียร “ทำ” ออกแรงกระทำ เพื่อไปสู่ “ธรรม” อันเป็นเป้าหมายหรืออุดมคติของชาวพุทธทั่วไป พร้อมกันนี้ผู้วิจัยเชื่อได้เลยว่าการเป็นผู้ลงมือทำเพื่อไปสู่ “ธรรมะ” ตามแนวพระพุทธศาสนาย่อมเป็นเครื่องมือ เพื่อเป็นคนต้นแบบในการดำเนินชีวิตที่ควรนำมาเล่าแบ่งปัน เพื่อเป็นแบบอย่างในบทความนี้ต่อไป

ความเป็นผู้สูงอายุที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนามีแนวคิดหลักการในเรื่อง “รัตตัญญู” ที่หมายถึงการเป็นผู้รู้ราตรีนาน ดังปรากฏว่าพระมหากัสสปะได้รับการยกย่อง (เอตทัคคะ) ว่าผู้มีประสบการณ์ หรือรู้ราตรีนาน หรือให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดมาพร้อมกับอายุ หรือความชำนาญที่เกิดจากช่วงเวลา อาจหมายถึง ชั้นปรีชาดี ชั้นปฏิบัติ และพัฒนาไปสู่ชั้นปฏิเวธ สู่อุบายที่มากพร้อมทั้งประสบการณ์และการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง แต่อีกนัยหนึ่ง พระพุทธศาสนาก็ยกย่องหรือให้ความสำคัญกับคำว่า “ผู้ลงมือกระทำ” ในความหมายคือเกิดนาน รู้ราตรีนาน แต่ไม่ได้ทำประโยชน์ สร้างประโยชน์สร้างงาน หรือทำอะไรแก่ส่วนรวม พระพุทธศาสนาก็ไม่ได้ยกย่อง ดังพุทธพจน์ที่ว่า *“...บุคคลผู้ปรารถนาความเพียรอย่างหนักมีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ประเสริฐกว่าคนเกียจคร้าน และละทิ้งความเพียรมีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี...”* (ขุ.อป. [ไทย] 33/231-240/486) หรือกรณีผู้สูงอายุต้นแบบอย่างพระราธะ ที่มาบวชเมื่อวัยสูงอายุและพระพุทธเจ้าก็ยกย่องเมื่อบวชแล้วว่าเป็นผู้ *“ว่านอนสอนง่าย”* ถึงจะสูงอายุก็รักที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ไม่ได้ถือตัวว่าเกิดก่อน มีประสบการณ์มาก ดังนั้น แนวคิดเรื่องผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องของการยกย่องผู้สูงอายุในฐานะบุคคลสำคัญของครอบครัวด้วย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดเรื่อง “สวัสดิการ” ผ่านผู้สูงอายุที่เรียกว่า “กตัญญู” หรือหลักปฏิบัติต่อผู้สูงอายุตามหลักทศ 6 ในเรื่องบุพพการี แนวคิดเรื่องการจัดการทรัพย์ ที่ปรากฏในหลักธรรมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ

คือ อุภูฐานสัมปทา อารักษสัมปทา กัลยาณมิตตา และสมชีวิตา หรือเรียกย่อๆ ว่า อุ อา กะ สะ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น พระองค์ก็ได้ทรงอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า การหาทรัพย์ได้มาก ไม่ได้แปลว่าจะรวย ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษา ไม่รู้จักประมาณในการใช้สอยทรัพย์ ดังนั้น พระองค์จึงทรงชี้แนะขยายความ วิธีการบริหารทรัพย์ ไว้ให้อีกชั้นหนึ่ง ซึ่งก็คือ พระคาถามหาเศรษฐี ข้อสุดท้าย สมชีวิตา คือ การรู้จักประมาณ รู้ทางเจริญทรัพย์ และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุษสุร่ายพุ่มเพื่อย แต่ก็ไม่ให้ผิดเคืองจนตัวเองและครอบครัวต้องลำบาก โดยพระพุทธเจ้าท่านให้หลักการในการบริหารทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือ ใช้หนี้เก่า ใช้หนี้ใหม่ ผังดินไว้ ทิ้งลงเหว ดังนั้น คำว่าบริหารทรัพย์ในแบบใช้หนี้เก่า ทิ้งเหว จึงมีความหมายเป็นการพัฒนาคุณธรรมเพื่อดูแลคนที่อยู่ข้างหลังโดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือบุพการีชน การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุผ่านหลักการทางพระพุทธศาสนาทำให้เห็นข้อคิดที่น่าสนใจเป็นประโยชน์และใช้ได้จริง ดังนั้น แนวคิด หลักการ และวิธีการปฏิบัติที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับความเป็นผู้สูงอายุ นัยหนึ่งวางหลักคำสอนเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ทั้งในตัวผู้ปฏิบัติอันหมายถึงลูกหลาน และการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ ดังปรากฏหลักการเพื่อความเข้าใจชีวิต หลักอนิจลักษณะ หลักไตรลักษณ์ หลักแห่งความจริงของชีวิต (โลกธรรม 8) หลักมรณานุสติ หลักคุณค่าแห่งชีวิต (อิทธิบาท 4) เป็นต้น รวมทั้งสร้างแบบต้นแบบไว้ ดังกรณีพระราชธิดา เพื่อให้เห็นว่าทำได้ มีแบบอย่างเคยทำ รวมทั้งวางหลักการ ให้เป็นระบบคิดในเชิงสังคม เพื่อพัฒนาไปเป็นสวัสดิการต่อผู้สูงอายุตามที่ปรากฏในหลักพระพุทธศาสนาด้วย

ผู้สูงอายุกับสิ่งที่พึงทำปลายทางเป็นความสุข โดยมีความสำเร็จเป็นผลพลอยได้

ความสำเร็จ กับอายุคงไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการทำ หรือเริ่มลงมือทำ เกิดคำถามว่าจริงๆ แล้วผู้สูงอายุจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องกลายเป็นผู้ติดบ้าน ติดวัด “เลี้ยงหลาน-เข้าวัดทำบุญ” มีกรณีตัวอย่างในญี่ปุ่น ที่กล่าวถึงคุณยายวัย 80 ปี ที่ชื่อ “วาดะ เกียวโกะ-WADA KYOKO” เริ่มตั้งบริษัทเป็นของตัวเอง สืบเนื่องจากความฝันในวัยเด็ก แต่กลับทิ้งมันเมื่อโตขึ้น จนเวลาผ่านไปได้กลับมาทำธุรกิจในช่วงสูงวัย จนกระทั่งสำเร็จและก่อให้เกิดรายได้ให้กับคุณยายกว่า 100 ล้านบาทต่อปี จากกรณีศึกษาในวัยจึงไม่ใช่ขบทิศสุดท้ายของการเริ่มต้น ดังที่ Harland David Sanders ผู้ก่อตั้งไก่ KFC ที่เริ่มต้นธุรกิจในวัย 65 ปี และประสบความสำเร็จ รวมไปถึงภาพข่าวที่คุณยาย Ingeborg Rapoport (2 September 1912/2455 – 23 March 2017/2560) ชาวเยอรมันวัย 120 ปีที่จบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัย Hamburg ของเยอรมนี หลังจากที่ยุคไปในช่วงสงครามโลก เมื่อเกือบ 80 ปี (Damien McGuinness, 2015) หรือภาพข่าวพระครูถาวรสังฆโสภณ สุวัฒน์ (ดวงสุวรรณ) เจ้าอาวาสวัดประตู่เขียน จ.สงขลา ในวัย 90 ปี ที่เข้ารับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.

2555 (Thairath online: Retrieved 2017-12-06) หรือคุณยายกิมหลัน จินากุล บัณฑิตวัย 91 ปี จาก จ.พะเยา บัณฑิตอายุมากที่สุดในการเข้ารับพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2560 (Thai PBS News: Online, Retrieved 2017-12-06) วยกับความสำเร็จไม่ใช่สิ่งเดียวกันเสมอไป แต่มันคือความมุ่งมั่นและใส่ใจต่อความสำเร็จนั้น ในส่วน พระพุทธศาสนายกย่อง “ผู้ลงมือทำ” มากกว่าอายุ ดังพุทธพจน์ที่ว่า **“...บุคคลผู้ปรารถนาความสำเร็จอย่างหนึ่งมีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ก็ประเสริฐกว่าคนเกียจคร้านและละทิ้งความสำเร็จมีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี...”** (ขุ.อป. [ไทย] 33/231–240/486) ดังนั้น อายุไม่ใช่ปัญหาและอุปสรรคต่อการลงมือทำ แต่เบื้องหลังของความสำเร็จเหล่านั้นล้วนต้องเพิ่มเติมด้วยการขวนขวายหาความรู้ และรักที่จะทำเพื่อเพิ่มความสุข หรือสุขใจที่จะทำ จึงทำให้ความสำเร็จ หรือความปรารถนาจะสำเร็จ นั้นมาพร้อมกับความสุขด้วยเช่นกัน

ประโยคนำเป็นวาหะของ Ono Jiro (ค.ศ.1925/2468-) ที่ว่า **“...มีอาชีพ คือคนที่รักในงานที่ทำอยู่จากก้นบึ้งของหัวใจ...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 47) เป็นนิยามของ Jiro Sushi ชายอายุ 90 ปี อุทิศเวลาทั้งชีวิตเพื่อสิ่งที่รัก (Jeff Gordinier, 2012) โดยผู้เขียนโยงเล่าไปถึงวันที่ **“...บาร์ค โอบามา แวะเยี่ยมประเทศญี่ปุ่น 2 คืน 3 วัน อย่างไม่เป็นทางการ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโซ อาเบะ ได้เชิญบาร์ค โอบามา ไปเลี้ยงรับรองมื้อค่ำในนามของรัฐบาลญี่ปุ่นที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เพื่อแสดงการต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีจากรัฐบาลญี่ปุ่น ร้านอาหารแห่งนั้นเป็นร้านอาหารชื่อดังขนาดที่คนทั่วโลกไม่มีใครที่ไม่รู้จัก ตั้งอยู่ในมหานครโตเกียว และความน่าสนใจของร้านอาหารแห่งนี้ก็คือ มันมีขนาดเล็กเพียง 10 ที่นั่ง รับจองโต๊ะทางโทรศัพท์เท่านั้น และยังคงจองล่วงหน้าหลายๆ เดือน ร้านนี้ชื่อว่า ‘SUKIBAYASHI JIRO’ หรือ ‘ซูชิจิโร่’...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 48) และบาร์ค โอบามาก็เอ่ยปากชมว่า **“นี่คือซูชิที่ดีที่สุดในชีวิต”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 49) อะไรคือความพิเศษที่ร้านดังกล่าวทำให้คนทั่วโลกรู้จัก ด้วยผลการรับรางวัลมิชลิน 3 ดาว ถึง 9 ปีซ้อน โดยประเมินจากนักชิมทั่วโลก ซึ่งความสำเร็จเป็นส่วนหนึ่ง และผู้เขียนก็ให้นิยามไปสู่แนวทางความสำเร็จที่ว่า **“...เคล็ดลับในการคว้ารางวัลทรงเกียรติมาจากบุคคลที่หลงรักในงานที่ทำ และมุ่งมั่นพัฒนาความเป็นมืออาชีพอย่างไม่หยุดยั้งอย่างคุณปู่ Ono Jiro นั่นเองครับ ท่านเป็นปรมาจารย์แห่งวงการซูชิที่ได้รับการยอมรับเป็นต้นแบบของเซฟทำซูชิทั่วโลก...”** (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 49) ซึ่งผู้เขียนที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นได้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของคุณปู่ที่ทั้งชีวิตทำซูชิขายนับตั้งแต่เปิดร้านในวัย 41 ปี จนกระทั่งวัยกว่า 90 ปี ทำในสิ่งที่รัก พัฒนาในสิ่งที่รักด้วยความมุ่งมั่น ดังคำบอกเล่าที่คุณปู่กล่าวไว้ในแต่ละช่วงเวลา **“...ผมจะไม่บอกให้คุณตามหางานที่รัก ผมจะไม่บอกให้คุณออกเดินทางค้นหาตัวเอง เพื่อเจองานในฝัน มันไม่ใช่แบบนั้นเลย ผมจะบอกคุณว่า ถ้าเราเลือกงานด้วยตัวเองไปแล้ว เราต้องรักในงานนั้นๆ เฉกเช่นเดียวกับกับการแต่งงาน ที่คุณต้องมอบความรักให้กับผู้หญิงสักคน...”** หรือคำบอกเล่าต่อความสำเร็จ

ของซูชิที่ว่า “...ของไม่ดี ไม่เลิฟให้ลูกค้าเด็ดขาด จงให้สิ่งที่ดีที่สุดกับลูกค้า เพราะนั่นคือการรักษาศักดิ์ศรีของอาชีพของเรา...” (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 49) ดังนั้น ความสำเร็จต่อความเป็นจ้าวแห่งซูชิของคุณปฏิเสธไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ หรือเกิดจากช่วงเวลาอย่างเดียว แต่เกิดจาก “การเรียนรู้และการฝึกฝน” รวมไปถึงการคิดค้นพัฒนาอยู่ตลอดเวลา “...จงเงยหน้ามองไปบนท้องฟ้าบ่อยๆ แล้วเฝ้าถามว่าจะมีวิธีไหนอีกที่ดีกว่าขณะนี้ขบคิดมันซ้ำๆว่าจะทำยังไงให้ดีกว่าเดิม?...” (ภัทรพล เหลือบุญชู, 2559: 50) ซึ่งแนวคิดที่ปรากฏสะท้อนให้เห็นในความรักที่จะทำและทำในสิ่งที่รัก ย่อมเป็นหัวใจของความสำเร็จต่องาน และการพัฒนางาน แม้งานนั้นอาจดูไม่ได้สูงศักดิ์ แต่ศักดิ์ของงานอยู่ตรงที่คุณค่าของงานนั้น ซึ่งหากเทียบกับความสำเร็จของคนอีกมากมาย ส่วนใหญ่เกิดจากความรักและพัฒนามุ่งมั่นทุ่มเทให้จนเป็นความสำเร็จ ดังสูตรความสำเร็จในหลายๆ ข้อของ JACK MA (ค.ศ.1964/2507) ผู้ก่อตั้งและประธานบริหารกลุ่มบริษัทอาลีบาบา (Alibaba) และเศรษฐีที่รวยที่สุดในประเทศจีน (Shiyang, Liu; Avery, Martha, 2009) ให้นิยามไว้ว่า “*ยอมแพ้เท่ากับล้มเหลว*” ซึ่งในทัศนะของหมา มองว่าการยอมแพ้ เป็นความล้มเหลวที่เลวร้ายที่สุด ถ้าคุณไม่ยอมแพ้ แต่ทำให้ดีที่สุด แม้สุดท้ายแล้วจะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แต่คุณก็ได้เรียนรู้อะไรบ้างอย่าง โดยปัจจัยสำคัญของการประสบความสำเร็จคือการเรียนรู้จากความผิดพลาด ซึ่งหากมองความสำเร็จของคนทั่วโลกทั้งรุ่นก่อนและปัจจุบัน ส่วนใหญ่มาจากส่วนผสมของความสำเร็จในอดีต ที่มาผสมรวมกับปัจจุบัน ประกอบด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท จนกลายเป็นความสำเร็จ ผลจากความรักในสิ่งที่ทำ จนกลายเป็นมืออาชีพและรักษามาตรฐานอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ดังนั้น สิ่งที่ยกมาต้องการบอกว่าขอเพียงรักที่จะทำในสิ่งที่เป็นความสุขอายุไม่ใช่สิ่งสำคัญ ขอเพียงมุ่งมั่นที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ

ภาพที่ 1 ภาพ Ono Jiro เจ้าของร้าน Sukiyabashi ในวันที่ให้การตอบรับอดีตประธานาธิบดี Barack Obama คราวแวะเยี่ยมประเทศญี่ปุ่น 2 คืน 3 วัน เมื่อ มิถุนายน 2014/2557 อย่างไม่เป็นทางการ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น นายชินโซ อาเบะ ได้เลี้ยงรับรองมือค้ำในนามของรัฐบาลญี่ปุ่น (ภาพ: Online)

สถานการณ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากการสำรวจข้อมูลผู้สูงอายุ ในประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งภายใต้แผนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีการจัดการและดูแลผู้สูงอายุโดยหน่วยงานราชการและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนเกี่ยวกับผู้สูงอายุในมิติที่หลากหลาย เช่น การจัดสร้างโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดบ้านพร้อมเป็นสถานรองรับผู้สูงอายุในวัยเกษียณ ในที่ดินของกรมธนารักษ์ หรือการที่เทศบาลเมืองหัวหิน ผุดไอเดียให้ผู้สูงอายุร่วมสร้างสีสันให้ชีวิต แต่งกายชุดนักเรียนย้อนวัยเข้าร่วมโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุวิไลวัยหวาน หลักสูตรพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ภายใต้คำขวัญ “*แก่อายุรู้ค่า ชาวอย่างมีศักดิ์ศรี*” ทำการเปิดห้องเรียนอย่างเป็นทางการ โดยปรากฏว่ามีนักเรียนที่อายุมากที่สุด คือ 85 ปี

ภาพที่ 2 โรงเรียนวัยหวาน ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาพสะท้อนการจัดการจัดการผู้สูงอายุให้มีศักดิ์ศรี และคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธ ที่จะพึงเกิดขึ้น (ภาพ: ออนไลน์)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ในงานของ รองศาสตราจารย์ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์ และคณะ (2559) เรื่อง “สภาวะการณสุขภาพและการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและคนในชุมชนพื้นที่ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยในงานวิจัยเป็นการพูดคุยผ่านสถานการณ์ของผู้สูงอายุหรือผู้ป่วยระยะสุดท้ายในชุมชน ความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุระยะสุดท้าย โดยนัยหนึ่งเป็นการศึกษาอีกนัยหนึ่งเป็นการให้ข้อมูลต่อสถานการณ์ในองค์กรรวม หรืองานของ กฤติเดช มิ่งไม้ (2561, 50-65) ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เกี่ยวกับสภาวะ ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ สัมพันธภาพในครอบครัว แรงสนับสนุนทางสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และนำไปใช้ในการวางแผนป้องกันและควบคุมการเกิดภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ เพื่อช่วยลดการเกิดภาวะซึมเศร้า

ในชุมชน

ในงานของ ปิยากร หวังมหาพร (2561, 1-10) เรื่อง “ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน” โดยในงานได้เลือกจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหนึ่งใน 5 จังหวัดของการวิจัยที่พบว่า “อาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน” ที่แสวงหาลักษณะผู้ทำงานที่เน้นการเสียสละ ทำงานจนเป็นที่ยอมรับ เป็นต้น หรือในงานของ บุญนำ กลิ่นนิรันดร, วัชรวิ จินดาวัฒนวงศ์ (2559) ผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง โดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ ที่ศึกษาพัฒนาเพื่อสร้างโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง และศึกษาผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมองโดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ ต่ระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ อัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนของผู้สูงอายุ ความพึงพอใจของญาติ/ผู้ดูแล และทีมสหสาขาวิชาชีพ ในการศึกษาแม้จะเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม แต่นัยหนึ่งก็เจาะไปที่ผู้สูงอายุเพื่อแสวงหาความรู้และนำไปสู่การป้องกัน ในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในความหมายคือเพื่อได้ชุดและเครื่องมือในการปฏิบัติงานสำหรับผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 1 ข้อมูลสถิติผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปี	2556	2557	2558	2559
1.1 จำนวนครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัด	225,070	235,107	241,921	248,179
1.2 จำนวนประชากรทั้งจังหวัด	520271	525107	534719	539,534
1.3 จำนวนประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไป	67958	71451	74051	76,728
1.4 ผู้สูงอายุที่ยังต้องทำงานหารายได้เลี้ยงตนเอง/ครอบครัว	25752	23712	26607	30,353
1.5 จำนวนผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ไม่มีคนดูแล ไม่มีรายได้ และสมควรได้รับความช่วยเหลือ	269	148	514	-

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากตารางที่ 1 จะสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นัยหนึ่งยังต้องมีการบริหารจัดการ อีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนคิดเพื่อสื่อให้เห็นว่าอย่างไรเสียความเป็นผู้สูงอายุ ยังจะต้องบริหารจัดการและส่งเสริมให้เกิดกลไกเพื่อการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด อันจะเป็นแนวทางร่วมและแนวทางหลักในการบริหารจัดการองค์รวมด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 3 สำนักสถิติจังหวัดสมุทรปราการกับแนวทางในการจัดการและบริหารผู้สูงอายุ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, 28 สิงหาคม 2561)

จากภาพที่ 3 มีการวางแผนทางเพื่อศึกษาสภาพปัญหาในองค์กรรวมทั้งสถานภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งพยายามเข้าไปจัดการสร้างระบบให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการให้บริการในนามภาครัฐ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการให้ได้มีคุณภาพมาตรฐานเหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งสร้างกลไกร่วมในการเข้าไปพัฒนาระบบสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมในองค์กรของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากพิจารณาในองค์กรรวมทั้งในส่วนตาราง และแผนภาพที่ปรากฏเกี่ยวกับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กำลังได้รับการบริหารจัดการโดยภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะขยายและเติบโตเป็นกลไกร่วมในการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ต่อไปได้

ความเป็นต้นแบบของผู้สูงอายุตามแนวพุทธ

เมื่อย้อนกลับมาที่กรณีศึกษาคือหลวงพ่อดังเปิด ในฐานะผู้สูงอายุ รวมทั้งเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ในการเขียนบทความนี้ ประสงค์ถอดรหัสความเป็นบุคคลเชิงปัจเจก เพื่อสะท้อนความเป็นต้นแบบที่อยู่ในตัวบุคคล รวมทั้งจะยกให้เป็นกรณีศึกษาในการสร้างบทบาทในการดูแลและส่งเสริมผู้สูงอายุด้านสุขภาพทางกายและจิตด้วยเช่นกัน จากกรณีที่ไปสัมภาษณ์หลวงพ่อดังเปิด ด้วยตัวเอง เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และเมื่อ 29-31 ตุลาคม 2561 โดยได้ลงสำรวจพื้นที่ ทั้งระยะที่ใช้ในการเดินทางและค่าใช้จ่าย รวมไปถึงที่ตั้งของวัด ทำให้ได้ข้อสรุป

เกี่ยวกับหลวงพ่อบางเปิดในฐานะผู้สูงอายุ ว่ามีความมุ่งมั่น อดทน และเป็นแบบอย่าง ซึ่งจะได้นำมาเป็นกรณีศึกษาเทียบเคียงให้เห็นว่า จิตที่มั่นคง ฝึกความอดทน และการรักษาสุขภาพที่ดี เป็นรูปแบบหนึ่งที่ทำในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ที่ควรค่าแก่การนำมาเป็นกรณีศึกษาได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 คณะผู้เขียนกับการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดบางเปิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายใต้แนวทางเสริมสร้างสุขภาพทางจิตเพื่อเข้าสู่เป้าหมาย (ภาพ: คณะนักวิจัย, 24 สิงหาคม 2561)

1. เจตนาในการทำตนให้เป็นต้นแบบ หมายถึง ปณิธาน หรืออุดมคติ ในการทำตนให้เป็นต้นแบบ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ยถาวาที ตถากาโร - พุทอย่างไร ทำอย่างนั้น” หรือในความหมายอาจอธิบายได้ว่าภาพหนึ่งภาพ มีค่ามากกว่าคำสอน หลวงพ่อวัดบางเปิด ได้กระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ทำให้เห็นว่าเป็นคนทำจริง มุ่งมั่นทุ่มเทจริง ดังนั้น การที่หลวงพ่อบางเปิดศึกษาหาความรู้ จึงมีความหมายเป็นการเรียนเพื่อพัฒนาตนเอง บนฐานคิดที่ว่า “**ไม่มีใครแก่เกินเรียน**” ทั้งจะยังให้เป็นแบบอย่างแก่ลูกหลาน หรือภาพจำแก่ลูกหลาน เพราะการที่คนหนึ่งคนจะมีอายุยืนนานได้เกินกว่า 70-80 ปี นับเป็นเรื่องยากอยู่แล้ว การศึกษาในวัยสูงอายุ ยิ่งเป็นเรื่องยากยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้จะต้องถูกตั้งคำถามว่า หลวงพ่อเรียนไปทำไม เรียนไปเพื่ออะไร เพราะคนส่วนใหญ่จะเห็นว่าการเรียนเป็นเรื่องสำคัญก็จริง แต่วัยหลวงพ่อบางเปิด ไม่น่าจะเป็นวัยเรียนแล้ว หรือเรียนแล้วจะมีประโยชน์อันใด ในความเข้าใจของคนทั่วไป จึงทำให้เห็นว่าเป็นจริง ๆ แล้ว การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นเป้าหมายของชีวิตตามแนวพุทธ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ ซึ่งก็กลมกลืนมิตรเพื่อนร่วมเรียนของท่านส่วนใหญ่ก็สะท้อนอารมณ์และความรู้สึกอย่างนั้นด้วย ดังปรากฏที่ว่า

“...ผมเดาว่า ท่านต้องการศึกษาและนำความรู้ ประสบการณ์ มาใช้ และเล่าต่อให้ลูกหลานฟังว่า ไปเรียนแล้วได้อะไร? ถึงแก่ ก็ยังเรียนเพื่อเป็นต้นแบบ ให้ลูกหลานได้เห็นเป็นภาพเชิงประจักษ์ ทั้งเป็นการยืนยันด้วยการกระทำแทนคำพูดว่า คนแก่ๆ จะ

เรียนได้อย่างไร คำว่า เรียนจบ ดร. อาจไม่ใช่สิ่งสูงสุดของชีวิต แต่การที่ผู้สูงอายุเรียนจนกระทั่งสำเร็จถือว่าเป็นสิ่งหนึ่งของชีวิตที่ทำได้มากคนนัก และที่สำคัญอยู่บ้านนอกนอกจากนี้บุคลิกภาพของท่านยังเป็นทีเกรงขามของประชาชนในพื้นที่ ทั้งยังเคารพท่านมาก...”

(สัมภาษณ์ A, 24 สิงหาคม 2561)

“...การเดินทางที่แสนทรหด (ระยะทาง) ความอดทนเป็นเลิศ ไม่พูดให้คนได้รับความลำบากใจ มีวิธีการที่จะเข้าหาครูบาอาจารย์โดยมีการวางแผนมาเป็นอย่างดี อะไรที่ต้องทำอะไรที่ผ่านเลยได้ ไม่ปล่อยให้เสียสถานการณ์นั้นๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อชั่วโมงเรียน ค่าเทอม ใครเห็นรอยยิ้มของหลวงพ่อกำนันแล้ว ทุกท่านบอกได้ว่าเป็นแหละยิ้มสยามของจริง...”

(สัมภาษณ์ B, 25 สิงหาคม 2561)

ภาพที่ 5 หลวงพ่อวัดบางเปิด กับบทบาทของผู้สูงอายุในวัยกว่า 70 ปี กับการเรียนหนังสือ เพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกหลาน ภายใต้แนวคิดไม่มีใครแก่เกินเรียน หรือร้อยหมื่นคำ ไม่เท่าหนึ่งทำให้อู (ภาพ: พระมหาสุรินทร์ สุนนโท, ดร.)

“...หลวงพ่อบรรจง ท่านมีบุคลิกที่เรียบง่ายขลิ้มตามแบบฉบับของกำนันโบราณ เวลาท่านพูดมักมีวาทศิลป์ที่กินใจ มีความใฝ่รู้ อดทน และมีความพยายามในการที่จะจรรโลงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง โดยการสอนเด็ก ๆ ให้ยึดมั่นในหลักของศาสนา เป็นต้นแบบของความมุ่งมั่นและอดทน ส่วนในเรื่องการศึกษาท่านมีความมุ่งมั่น บากบั่น อดทน ทั้งในการเดินทางมาไกลมาก จากบางสะพานน้อยมาอยุธยา และต้องตั้งใจในการศึกษาในระดับปริญญาเอก ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายๆ เลยสำหรับผู้สูงอายุแบบนี้ แค่การเดินทางอย่างเดียวก็ลำบากมากแล้ว...”

(สัมภาษณ์ D, 25 กันยายน 2561)

ดังนั้น ภาพรวมสิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างภาพตัวอย่างด้วยการเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอน เจตนาธรรมของการเป็นต้นแบบ จึงเกิดขึ้นและลงมือทำให้ดูอย่างที่ปรากฏ

2. พลังทางใจกับความมุ่งมั่น หมายถึง การที่คนหนึ่งคน มีกำลังใจอันแรงกล้า จะกระทำหรือปฏิบัติสิ่งใดอย่างต่อเนื่อง อาจใช้คำว่า ศรัทธาในสิ่งที่เชื่อว่าเมื่อดำเนินการหรือทำแล้วจะทำให้เกิดผลดีในสิ่งที่ตัวเองต้องการและปรารถนา การที่พระพุทธเจ้ามุ่งมั่นเป็นเวลา 6 ปี เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดตามแนวพระพุทธศาสนา การที่พระนางมหาปชาบดีโคตมี เพียรมุ่งเพื่อบวชเป็นพระภิกษุณีในพระพุทธศาสนา การที่พระปุณณะ เพียรเพื่อไปเผยแผ่ในเมืองที่คนดูร้าย หรือการที่พระราธะ เพียรเพื่อขอบวช และเมื่อบวชแล้วได้มุ่งมั่น จนกระทั่งไปสู่อุปการศึกษาศาสนา หรือบรรลุนิพพาน นับว่าเป็นความมุ่งมั่น การที่หลวงพ่อบางเบ็ด เป็นพระหลวงตารูปหนึ่ง แต่ได้ตั้งปณิธานผ่านความเพียรพยายามจากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี จากปีเป็นหลายปี แม้จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต ก็จะสร้างเป็นคุณูปการที่น่าจดจำ หรือต้นแบบของสังคมได้ ในการเพียรพยายามศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่ให้ความสำคัญกับการเรียน เป็นการศึกษาลดชีวิต การที่หลวงพ่อบางเบ็ดเริ่มเรียนในวัยเกษียณ คือกว่า 60 ปี โดยเริ่มเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) ที่ต้องใช้เวลาเรียนในหลักสูตร 1 ปี จากนั้นศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ต้องใช้เวลาศึกษาตลอดหลักสูตรเป็นเวลา 3 ปีครึ่ง โดยประมาณ และเรียนปริญญาโท ในสาขาเดียวกันที่ต้องใช้เวลาเรียนอย่างน้อย 3 ปี จนกระทั่งปัจจุบันเรียนในระดับปริญญาเอก และผ่านไปเกือบ 2 ปี โดยสิ่งที่เนื่องกับการศึกษาคือ มีค่าใช้จ่าย มีการเดินทางระยะไกล ทั้งการนั่งรถไฟ รถทัวร์ และเดินทางคนเดียวตลอด ถ้ามัวแต่แปลกใหม่ คงไม่แปลก แต่กรณีผู้สูงอายุเกินกว่า 70 ปี คงเป็นเรื่องยุ่งยากพอสมควร และที่สำคัญเป็นเรื่องของความมุ่งมั่น ทุ่มเท เพราะผู้เขียนเคยเดินทางเท้า และรถบอ เพื่อไปและกลับยังวัดบางเบ็ด ยังสามารถชิมซบและสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์ความยากลำบาก และที่สำคัญต้อง “มุ่งมั่นทุ่มเท” จึงจะผ่านพ้นและก้าวข้ามความยากลำบากดังกล่าวได้ ดังที่มีผู้ให้ข้อมูลเชิงทัศนะที่ว่า

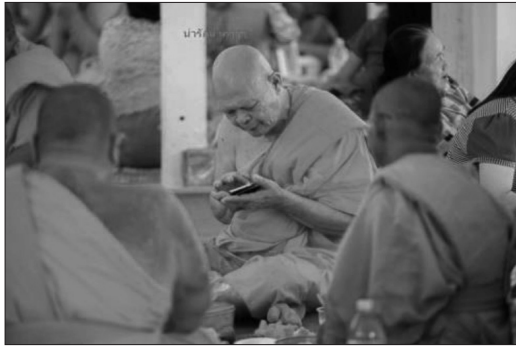
“...หลวงพ่อบางเบ็ด ท่านเคยเป็นอดีตกำนันแหบทอง ชาวบ้านจึงศรัทธาเคารพ เลื่อมใสท่าน เปรียบดังเสมือนพ่อหลวง ที่ชาวบ้านเรียกกัน ท่านเดินทางมาเรียนกว่า 500 กม. ซึ่งทุกครั้งที่มา ท่านจะเก็บข้อมูลทุกครั้งทีไป และมักเดินทางไปแต่ละที่ไม่ซ้ำกัน ท่านไปมาเกือบทุกวัดในอยุธยาแล้ว โดยร่วมเดินทางไปกับเพื่อนนิสิต... บุคลิกภาพที่ขยัน เมื่อได้รับมอบหมายงานก็ทำงานส่งด้วยตนเอง ตามความรู้ความสามารถอันสะท้อนถึงความมุ่งมั่นทุ่มเทในงานนั้นด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีนิสัยรักการอ่านสะสมความรู้ข้อมูลอยู่ตลอดเวลา...ถ้าไม่ติดกิจทางวัด หรือป่วย ท่านจะมาเรียน...

แม้จะเดินทางไปกลับ 1,000 กม. และเรียนแค่ 2 คาบ ท่านก็จะมา หรือแค่มาเรียน 1 วัน ท่านก็จะมา เวลาเรียกเก็บเงินการกุศล ท่านก็ทำหนักนะครับ สรุปรูป แก่ หรือหนุ่ม ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่โอกาส ว่าใครเลือกที่จะรับการศึกษา” เงินก็สำคัญ ความมานะ ก็ต้องมาก ความอดทนต้องมี เงินต้องถึง ทุกสิ่งนี่คือโอกาสครับ พร้อมแรงผลักดัน...”

(สัมภาษณ์ A, 24 สิงหาคม 2561)

“...หลวงพ่อกำหนดบรรมรงค์ สมัยเรียนปริญญาโทใช้เวลานานกว่าผู้อื่น 3 ปี ส่งงานไม่ทัน เพราะพบกับอุบัติเหตุรถคว่ำ รักษาตัวหลายเดือน ในช่วงรถคว่ำอาการสาหัส คอหมุน ต้องใส่ปลอกคอเพื่อคออ่อนอยู่หลายเดือน ใครก็ว่าหลวงพ่อบางเปิดถอดใจเลิกเรียนแล้ว ธรรมดาแล้วสมัยเรียนต้องจบการศึกษาในปี 2559 แต่ต้องมาจบพร้อมกันกับผมในปี 2560 เท่ากับใช้เวลานานกว่า 9 ปี จนกระทั่งปัจจุบัน นับว่าเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น และความอดทนเป็นเลิศ ทั้งร่างกายและใจ...”

(สัมภาษณ์ A, 19 ธันวาคม 2561)

ภาพที่ 6 หลวงพ่อวัดบางเบิด ในฐานะผู้สูงอายุกับการเรียนรู้เทคโนโลยี และสถานีรถไฟหัวซ้ง อำเภอบางสะพานน้อย จุดเริ่มต้นของการเดินทางไปและกลับ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา (ภาพ: พระมหาสุนันท์ สุนนโท, 12 ธันวาคม 2561)

3. การทำตนไม่ให้เป็นภาระหรือส่วนเกิน คุณลักษณะอย่างหนึ่งที่เป็นบุคลิกภาพของหลวงพ่อบางเบิด หากมองว่าการอยู่วัด หรือการอยู่เฉยๆ คงเป็นความสุขสุดท้ายของชีวิต ด้วยความที่รู้จักท่านเป็นการส่วนตัว จะพบว่าท่านเองเป็นคนซีเกรงใจคน และในความเกรงใจ จึงแสดงออกด้วยการเลือกรับการช่วยเหลือในบางกรณี อีกนัยหนึ่งก็เป็นการสะท้อนว่าเท่ากับกำลังส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างของ “ผู้สูงอายุ” ที่ต้องมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในตนเอง มีสิทธิที่จะเลือกรับ หรือไม่รับ ย่อมเป็นสิทธิอันพึงกระทำได้ เพื่อสะท้อนให้เห็น “ศักดิ์ศรี” ของผู้สูงอายุ นับเป็นเกียรติที่จะต้องกล่าวถึง นับเป็นคุณูปการที่ควรค่าแก่การจดจำอันปรากฏอยู่ในวิถีการ

ดำเนินชีวิตของหลวงพ่อบางเปิดด้วยเช่นกัน

4. **ปฏิบัติธรรมเพื่อธรรมด้วยวิธีการ “ทำ” ให้ดูเชิงประจักษ์** หมายถึง คนทั่วไปปฏิบัติธรรม อาจเป็นเพียงปฏิบัติภาวนาวิธี ในวัดหรือในศาสนสถาน แต่เมื่อพิจารณาร่วมกับหลวงพ่อบางเปิด จะเห็นว่าการปฏิบัติธรรมของท่านเป็นการผสมผสานกับการปฏิบัติวิถีในการดำเนินชีวิต เป็นการเจริญ “อิทธิบาท 4” ขั้นสูง หมายถึง การใช้ความพยายามเป็นเครื่องมือหรือกลไกของการปฏิบัติ ด้วยการลงมือ เป็นการปฏิบัติด้วยชีวิตและการเรียนรู้ เป็นการเจริญอิทธิบาทขั้นสูงที่ต้องอาศัยความปรารถนาขั้นสูง จัดเป็นขั้นฉันทะ เป็นเครื่องกำหนด หรือกำหนดพฤติกรรมในองค์รวมที่เริ่มตั้งแต่ (ฉันทะ) คือความปรารถนาที่จะศึกษาหาความรู้ให้เป็นแบบเป็นอย่าง จากนั้นก็มีความพยายาม (วิริยะ) อุตสาหะในการศึกษา เพียรในการเดินทาง ในการแสวงหารถยนต์ ในการนั่งรถไฟ นั่งรถประจำทางจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ที่ต้องสอดคล้องกับเวลา การรอคอย และการเดินทางไกล (จิตตะ) ที่แสดงถึงความมุ่งมั่น (วิมังสา) ว่าการเรียนจะเป็นผลทำให้เกิดผลดีในเรื่องภาพจำสร้างแรงจูงใจแก่คนอื่น ๆ อีกจำนวนมาก การปฏิบัติดังกล่าวเป็นการปฏิบัติธรรมที่มากกว่านั่งภาวนาทำให้เป็นภาพเชิงประจักษ์ สร้างภาพจำ และใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเองด้วยการศึกษาในวัยกว่า 70 ปี เป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การจดจำ อย่างน้อยเป็นภาพจำและแบบอย่างให้กับลูกหลาน ว่าหลวงพ่อบาง หลวงปู่ เจ้าอาวาส หลวงพ่อกำนัน ที่เป็นคำเรียก จะเข้าทำนองแก่อายมีค่า ชราอย่างมีความสุข นับเป็นความทรงจำร่วมที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ภาพลักษณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุได้

ภาพที่ 7 หลวงพ่อบางเปิด ในฐานะผู้สูงอายุกับบทบาทการเป็นนิสิตขณะทำวิจัย ลงพื้นที่วิจัยเก็บข้อมูลสะท้อนถึงผู้สูงอายุกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ที่มา: พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร., 14 ธันวาคม 2561)

5. **สติความมุ่งมั่นในสิ่งที่ทำต่อหลวงพ่อบางเปิด** บทความนี้เขียนด้วยเจตนารมณ์เพื่อสวดดีและสืบปณิธานความเป็นผู้สูงอายุต้นแบบที่มีบุคลิกภาพในแบบไม่ใช่ผู้สูงอายุติดบ้าน ติด

วัด หรือติดเตียง แต่เป็นผู้สูงอายุในแบบติดสังคม หมายถึงสังคมทางการศึกษา และพยายามใช้การศึกษาเป็นฐานเพื่อแสดงออกซึ่งความงดงามอันเป็นแบบอย่างที่น่าจดจำ รวมไปถึงเป็นการกล่าวถึงว่าผู้สูงอายุจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นผู้พัน ที่มุ่งมั่นสร้างงานจนกระทั่งประสบความสำเร็จในการเป็นผู้ผลิต KFC ที่เป็นอาหารของชาวโลก ยายวัย 120 ชาวเยอรมนี ที่แม่หยุดเรียนไป 80 ปี นับแต่สงครามโลก ก็กลับมาเรียนหนังสือจนกระทั่งจบการศึกษาในประเทศไทย หลวงพ่อวัย 90 ปี และยายวัย 80 ปี กักับการเรียนหนังสือ ที่ปรากฏหน้าหนังสือพิมพ์ นัยหนึ่งบุคคลเหล่านี้คือภาพอันน่าจดจำ เป็นแบบอย่าง ที่ต้องใช้ทั้งแรงใจ แรงกาย และความศรัทธาต่อศักยภาพของตนเอง ในวัยเกษียณ หรือในวาระสุดท้ายของชีวิตก็ไม่ปาน การเขียนนี้ต้องการสะท้อนและสื่อให้เห็นว่าความมุ่งมั่นมีความหมายอย่างไรในทางพระพุทธศาสนา และการที่คนหนึ่งๆ มีความมุ่งมั่น นับเป็นบุคลาธิษฐาน แบบอย่างและต้นแบบที่ควรค่าแก่การจดจำเป็นสำคัญ หลวงพ่อบางเบิด กำลังพัฒนาตัวเอง และสร้างตัวด้วยมุ่งมั่นอดทน เพื่อไปเป็นต้นแบบต้นอย่างในด้านการศึกษาที่เรียกว่าไม่มีใครแก่เกินเรียน รวมทั้งเป็นพระภิกษุต้นแบบในเรื่องการพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสนา และเป็นต้นแบบอย่างชาวพุทธ คือเป็นชาวพุทธและนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการคิด ในการก้าวเดินและใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม กระทั่งขับเคลื่อนพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายเป็นสำคัญด้วย ดังนั้น บุคลิกภาพ ความมุ่งมั่น การสร้างศรัทธาสู่การปฏิบัติตนให้ไปสู่เป้าหมาย นับเป็นความสำคัญอย่างยิ่งยวด ที่คนคนหนึ่งจะกระทำ หรือบำเพ็ญได้ เพื่อให้เห็นถึงความเสียสละ ความมุ่งมั่นในแรงใจ แรงศรัทธาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรืออย่างใดอย่างหนึ่งจนกระทั่งปรากฏผลออกมา

สรุปความเป็นต้นแบบวิถีพุทธ

ความเป็นต้นแบบของผู้สูงอายุ อาจมีหลายแนวทาง หลายคนอาจเป็นปราชญ์ ที่มีความรู้เฉพาะเรื่องในเรื่องนั้นๆ จนเป็นต้นแบบต้นอย่างกับประสบการณ์ที่ยาวนานผ่านมา รวมไปถึงหลายคนอาจมีแนวทางในด้านการดูแลเรื่องสุขภาวะ จนกลายเป็นผู้สูงอายุที่สุขภาพกายดี สุขภาพจิตแจ่มใส แต่กรณีหลวงพ่อบางเบิดจัดได้ว่า เป็นต้นแบบในความเป็นนักรบในพระพุทธศาสนา ที่นำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามาปฏิบัติให้เกิดขึ้นในตนเอง เป็นความมุ่งมั่น ตั้งใจ รวมทั้งกระทำตนให้เป็นแบบอย่าง ดังที่ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั่งโต ได้เขียนเป็นกลอนสะท้อนบุคลิกภาพของหลวงพ่อบางเบิดไว้ว่า **“พ่อกำนัน ทุ่งบางเบิด ประเสริฐนัก เคยได้ทัก ถามไถ่ ใยศึกษา ท่านบอกเรียน ‘เป็นตัวอย่าง’ ทศนาให้โลกา เห็นผู้เฒ่า เขายังเรียน”** (สัมภาษณ์ B, 25 สิงหาคม 2561) ภาพจำอันเป็นแบบอย่าง เกิดจากฐานของจิตที่เป็นกุศล อันจะเป็นต้นแบบและต้นอย่างในความพร้อม เมื่อสอบถามท่าน ท่านจะพูดหลายๆ ครั้งว่า อยากเป็นแบบอย่าง อยากพัฒนาคน อยากพัฒนาศาสนาหายาห ความปรารถนาดีของท่าน ย่อมเป็นฐานในการพัฒนาสังคม ชุมชน

และองค์การศาสนาในองค์รวมได้ ทั้งเป็นผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ที่จะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ มีทักษะการใช้ชีวิต รวมไปถึงมีความโดดเด่นในเรื่องการบริหารชีวิตด้วยพุทธธรรม และดำเนินชีวิตจนเป็นแบบอย่างที่ควรค่าแก่การจดจำ จนนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ด้วยเช่นกัน

ผู้สูงอายุต้องเข้าใจชีวิต มีมุมมองที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข ภาพที่ต้องการสร้างจึงเป็นภาพที่เป็นกุศล เป็นแบบอย่างที่ดี และความเป็นผู้ที่พร้อมด้วยกัลยาณธรรม ที่ทำให้เข้าใจสิ่งที่กระทำ และส่งผลเป็นความอดทน มุ่งมั่นเพื่อจะทำภาพจำของชุมชน สังคม นับว่าจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ภาพหนึ่งภาพมีความหมายเป็นการส่งเสริมให้เกิดภาพจำและภาพลักษณ์ต่อความเชื่อและสิ่งเชื่อที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและสังคม ดังนั้น ความปรารถนาของหลวงพ่อบางเปิด ย่อมจะเป็นแบบอย่างผู้สูงอายุ ในการจัดการและวางตัวเองให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อีกแบบหนึ่ง ความเป็นผู้สูงอายุในหลวงพ่อบางเปิด ที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ใช้หลักคิดความอดทนตามมาเป็นฐานในการประพฤติ ย่อมเป็นเครื่องยืนยัน หัด ต่อสุขภาพตามแนวพุทธ ขับเคลื่อนหลักคำสอนด้วยการลงมือทำให้อุ เทวากับเป็นการสืบทอด รักษาคำสอนของพระพุทธศาสนาด้วยการลงมือทำ นำให้ดู สอนด้วยการไม่สอน แต่ทำให้ดูเป็นตัวอย่างที่ปรากฏในหลวงพ่อบางเปิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

ในการเดินทางไปวัดบางเปิด เมื่อวันที่ 20 และ 23 สิงหาคม 2561 และไปร่วมงานบำเพ็ญกุศลศพแม่ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท ที่ จังหวัดชุมพร และล่าสุด วันที่ 29-31 ตุลาคม 2561 โดยในแต่ละครั้งนับเป็นความทรงจำจาก “น้ำใจ-ไมตรี” เมื่อลงจากรถ แม่ค้าหน้าถนนได้ถวายนมหนึ่งกล่อง ประหนึ่งยืนยันว่าหนทางยังอีกไกล 18 กิโลเมตร ดินน้ำดื่มหรือเครื่องดื่มไว้ก็ดี เดินไปได้เล็กน้อย หม่อมใหญ่เจ้าของรถแมคโครตักดินรับส่งต่อไปถึงห้วยสัก เมื่อถามวิธีการเดินทางต่อไป หม่อมน้อยเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวก็อาสาพร้อมนำพามอเตอร์ไซด์คู่ชีพไปยังปลายทาง วิ่งได้สัก 7-8 กิโลเมตร จากห้วยสัก ก็มีรถยนต์วิ่งตามมาพร้อมบีบแตรเป็นสัญญาณ ว่าเปลี่ยนมาขึ้นรถนี้ จะไปวัดบางเปิด นำอาหารไปถวายหลวงพ่อบางเปิด จึงถึงวัดปลายทางในที่สุด ถึงวัดในที่สุด ตอนกลับ ก็ใช้รถโบก พร้อมกับน้ำใจของหม่อมน้อยมอเตอร์ไซด์ที่กำลังจะไปหาเพื่อน ในระยะกิโลเมตรที่ 5 จากวัด จากนั้นก็เจอมอเตอร์ไซด์อีกท่านหนึ่งที่วิ่งเพื่อไปในทอดที่ 2 ระยะทางที่ 5-9 กิโลเมตร โดยประมาณ จากนั้นจึงมีรถใหญ่จอดถามโดยไม่ได้โบก ว่าไปไหน บอกปลายทางไปว่าจะไปเพชรเกษมสองหม่อมใหญ่เจ้าของรถบรรทุกจึงเรียกขึ้นรถพร้อมจุดจุดเพื่อไปยังถนนเพชรเกษม และไปต่อยังชุมพร เป็นสิ้นสุดการเดินทางไกล เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการเขียนบทความ การศึกษาผู้สูงอายุต้นแบบ รวมทั้งศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธ ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพชีวิตความสามารถของผู้สูงอายุโดย

บูรณาการหลักพุทธธรรม” โดยมี ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย โดยได้รับทุนมุ่งเป้าประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และที่สำคัญผู้สูงอายุต้นเรื่อง หลวงพ่อวัดบางเปิด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลสำคัญต่อการเล่าเรื่องผู้สูงอายุตามแนวพุทธดังปรากฏ

บรรณานุกรม

- กฤติเดช มิ่งไม้. (2561). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในอำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*. 11(1): (มกราคม - มีนาคม): 50-65.
- ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์, สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี, สมชาย วิริภิมย์กุล, กวินรัตน์ สุทธิสุนนท์ และอดุลย์ พึ่งโต. (2559). การศึกษาสภาวะการณสุขภาพและการมีส่วนร่วมในชุมชนของผู้สูงอายุและประชากรก่อนวัยสูงอายุ ที่มีต่อการจัดสร้างศูนย์เรียนรู้และพัฒนาสภาวะผู้สูงอายุแบบครบวงจรและบริหารผู้ป่วยระยะท้าย มหาวิทยาลัยมหิดล. *รายงานการวิจัย. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- บุญนำ กลิ่นนิรันดร์ และวัชร จินดาวัฒนวงศ์. (2559). ผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้สูงอายุโรคหลอดเลือดสมอง โดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์. *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ*. 22(1): 63-75.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2561). ปัจจัยที่นำไปสู่การเป็นอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 14(3): 1-10.
- ภัทรพล เหลือบุญชู. (2559). *วิ่งตามฝันยังไวกี่ชนะ: 8 วิธี วิ่งคว่ำฝันสไตลค์คนญี่ปุ่น*. กรุงเทพฯ: You2morrow.

สัมภาษณ์

- พระครูพิศิษฐ์ประชาณถ. วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.
- พระมหาอำนาจ อจฉริยเมธี. วัดคูบางหลวงอนุกิจวิธูร จ.ปทุมธานี, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ดร. วัดสุคันธาราม จ.พระนครศรีอยุธยา, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.
- พระเอกลักษณ์ อชิโต. วัดอินทาราม จ.สมุทรสงคราม, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.
- พระสมุห์บรรยงค์ ปุณณโณ. วัดบางเปิด จ.ประจวบคีรีขันธ์, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.
- ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์ เมื่อ 29 ตุลาคม 2561.